

включва в раздел „Сатири и епиграми“ на „Българска христоматия“ под същото заглавие, но като „откъслек“ само частта, отнасяща се до България. Третата редакция (1893 г. в „Поля и гори“) прочиства този тип политическа сатира.

¹³ За автора явно е важно уточнението, че стихотворението „В Помпейския музей“ е писано след посещенията на музея в хотел „Диомед“.

¹⁴ Вазов 1975: 287; 282; 406; 278; 288. Следващото цитиране от стихосбирката е по същото издание и в скоби е дадена конкретната страница.

¹⁵ За успеха на тази комуникативна стратегия говорят популярността на стихосбирката, множеството рецензии и спорове, които предизвиква (Вж. Димов 35–38; 46–47). През 80-те, когато домашната преса все още си позволява да поставя приложението поет към името Вазов в кавички (Вж. М. Панева 2003: 20–23), стихосбирката „Италия“ се появява като ярка демонстрация на талант, надмогнал чисто българското си звучене. Неслучайно в стремежа си да уязви авторския статут на Вазов, Пенчо Славейков на два пъти прибегва тъкмо до тази Вазова книга – в рецензия за „Нова земя“ ще го нарече „авторът на Италия“, а в очерка за Велко Меруда от „На Острова на блажените“ ще обяви миметичността на гласа на „венчания поет“ за акт на безпомощно плагиатство.

¹⁶ В списанието са публикувани два превода, за които се твърди, че са дело на издателя А. Шеноа (вж. Трашлиев 2001), но в писмо от 18. 01. 1879 г. Вазов пише на Вацов със специална молба: „Стана ми нужда за двете мои стихотворения, преведени на хърватски: „Жалби“ и „Радецки“ (преведена от Вас „Жалби“ изгубих), затова Ви моля да ми пратите копията им, както са по хърватски“ (21: 21). Вероятно става дума за различни преводи, възможно е дори „загубеният“ от Вазов превод на приятеля му да не е отговарял на естетическите му критерии, безспорно е обаче, че преводното присъствие на Вазовите текстове тръгва от инициативата на С. Вацов. Следващите преводачи (Аугуст Харамбашич, д-р Фран Гундрум-Ориовичанин) не се колебават в избора си по отношение на представителното за българската литература авторско име.

¹⁷ „Приех тия дни няколко брошурки с превода на руски на някои мои стихотворения. Пратих и Вам една чрез брата Никола, също и до редакцията на „Периодическо списание“ в София. Ако се видят с г. Пеева, кажете му да спомене в списанието си за това поне като една литературна новост“ (21: 72).

¹⁸ Струва си да си припомним, че вече е излязла двутомната христоматия на Вазов и Величков, в която са харесани (одобрили и включили) 17 текста на същия автор. Дори да е било проблем набавянето ѝ в Одеса, Вазов би могъл да поръча изпращането ѝ, а и несъмнено е разполагал с други възможности да открие качествени текстове на Каравелов. По това време той усилено кореспондира с издателя на следващата христоматия – С. Костов, изпраща му свои стихотворения, контролира с какво и как ще присъства в това издание. Месец преди първото му писмо до Уманов-Каллуновски той вече разполага с екземпляр от новоиздадената христоматия на Костов и Мишев: „Приятелите, които видяха тук Вашата христоматия, също я одобриха“ (21: 92).

¹⁹ Високата доза политическа заплаха, която инспирират тези констатации, не подлежи на съмнение. В пътеписа „Извън България“ Вазов не само задава въпроса „Що е нихилизъмът?“, но има и ясен, категоричен отговор: „Един фанатизъм, противопоставен на друг. Ужасно, конвулсивно движение на руския дух подир вековен натиск и застой. ... Бомбата, която разкъса най-идеалния руски пар, е последното изражение и аргумент, на този отвратителен продукт на руския живот“ (Вазов 1977: 329).

²⁰ За сравнение – сръбският поет Й. Йованович Змай е включен с пет текста, а А. Шеноа – с четири.

²¹ „Моля никакво съобщение за мене да не се прави в случай на заемане нещо от моите сведения“ (21, 102).

²² Изразът „менажиране“ е на Вазов: „Аз от опит се убедих, че в Румелия, дето честните характери са тъй редки, г. Ив. Ев. Гешов е човекът, който и по миналото си, и по характера си заслужава уважение и ние трябва да го менажираме... Инак на сцената ще излизат личности като Салабашева, Бенева et consorts“ (21: 39). Мнозина изследователи допускат, че инициативата за издаването на английския превод на романа, предизвикал външния интерес и провокирал серия последвали преводи, принадлежи на същия Ив. Евстр. Гешов. Засега поне липсват преки историографски доказателства за това, разполагаме обаче с едно любопитно писмо на Вазов до Гешов от 14. 06. 1893 г. Писмото приключва със странна молба: „Понеже романът ми ще влезе в сборник и ще се продължи вероятно печатането му, то недейте иска изпращането му, както Ви моля“ (подч. а., Л. Л.; 21:168). Инициативата ще трябва все пак да е била на самия Вазов. Този и редица от следващите сюжети на преводното пътуване на Вазов ще бъдат коментирани другад.